

УДК 657:631.162

Правдюк Н.Л., д.е.н., декан факультету економіки та підприємництва

Вінницького державного аграрного університету

УНІФІКАЦІЯ ОБЛІКОВИХ СИСТЕМ ТА ЇХ УЗАГАЛЬНЕННЯ У ЗВІТНОСТІ

Стаття висвітлює теоретичні проблеми узгодженні інформаційної бази видів обліку та їх відображення методом балансових узагальнень у звітності.

The article lights theoretical problems the concordance of informative base of types of consideration and their reflection by the method of balance generalizations in the reporting.

Статья освещает теоретические проблемы согласования информационной базы видов учета и их отображения методом балансовых обобщений в отчетности.

Моделювання методологічного апарату бухгалтерського обліку є однією з найвагоміших проблем в економічній науці та господарській практиці. Якість облікового забезпечення управління є чинником ефективності виробництва, що підтверджується нормативними вимогами. Фінансовий облік нині претендує на роль інформаційного універсалу, так як найповніше регулюється нормативними вимогами та є обов'язковим до ведення. Але вимоги ринку породжують суперечливі потреби в інформації різних груп користувачів, тому маємо ситуацію, коли на практиці формується декілька видів обліку.

Уніфікація облікових систем та її окремі галузеві аспекти одержали розвиток у працях З.В. Гуцайлюка, М.Я.Дем'яненка, Н.І. Дорош, Г.Г.Кірейцева, Т.М. Ковальчук, М.Ф. Кропивка, М.В. Кужельного, М.М. Коцупатрого, В.Г.Лінника, Ю.Я. Литвина та ін.

Водночас, хоча у цих дослідженнях розглядаються загальні проблеми уніфікації систем обліку, проте не наводиться вичерпна методологічна характеристика, адекватна вимогам управління, зокрема для виробництва в певній галузі. Тому важливою складовою теоретичних досліджень в уніфікації облікових систем та інформаційного забезпечення є розвиток методології

моделювання бухгалтерського обліку, створення його методичного забезпечення, з якого кожне підприємство могло б самостійно обирати й поєднувати форми і способи облікових процедур, адекватні його господарському управлінню, не порушуючи єдиного методологічного підходу.

Дослідження проводилось в рамках обґрунтування бухгалтерського обліку як складової економічної інформації. Це передбачає виділення системної моделі обліку, в рамках якої розглянуті види обліку. Теоретичні аспекти уніфікації облікових систем розкриваються через означення сутності, мети, сфери застосування і регулювання в Україні у проекції на потреби управління.

Керованість розвитком обліку залежить від стану економічної науки. Посилаючись на аргументовані докази вчених про зв'язок обліку з політекономією, моделюванням, аналізом, контролем, інформатикою тощо, зроблено висновок, що для обліку основою методологічного дослідження є ознака системності.

У попередніх наших дослідженнях [2] визначено, що система бухгалтерського обліку – це багатофункціональний комплекс, який має дуальну природу – як організм і як організація. Стосовно першого – це ідеальний облік, як вважають філософи – один із трьох геніальних винаходів людства, наука про порядність. Як організація система обліку залежить від її проекції на суспільство, де вона є сукупністю передбачуваних законом відносин з організацією, форм і методів обліку та звітності. Це цілісність, сформована з окремих підсистем (фінансовий, управлінський, податковий тощо), в межах яких діють елементи методу.

Основна мета дослідження - підвищення якості і ефективності облікових систем підприємства. Шлях досягнення такої мети вбачається у вдосконаленні облікової системи підприємства через уніфікацію облікових процесів. Під уніфікацією в загальному випадку слід розуміти зведення до мінімуму невиправданих відмінностей між системами (підсистемами) або процесами обліку для формування достовірної звітності, насамперед публічної, але також і для внутрішнього використання.

Загалом постановка питання уніфікації обліку уже висунута практикою [1,3]. Визначено, що при ухваленні рішення про уніфікацію ініціатор уніфікації формулює її мету, яка може варіюватися від загальноновизнаних (наприклад, побудова ефективного бізнесу) до локальних (вибір варіанту обліку об'єкту з декількох варіантів). Відповідно, можна вважати, що основною метою уніфікації облікових систем є: досягнення мети бізнесу; підвищення якості облікових систем (забезпечення відповідності критеріям якості); можливість автоматизації облікових систем.

На нашу думку, розвиток уніфікації облікових систем лежить у площині критеріїв формування звітності (як зовнішньої так і внутрішньої), тому процес уніфікації не може розглядатися окремо від його технології. Тому розвиток критеріїв і методів балансового узагальнення розглядається як взаємообумовлений розвиток взаємозв'язаних елементів концепцій фінансової та внутрішньої звітності і розвитком видів обліку, сформованих потребами різних користувачів.

На практиці підприємства складають звітність по методиках, що враховують особливості їх діяльності. Але, не дивлячись на існування різноманітних практичних рекомендацій по формуванню облікових даних у звітності через організаційно-методичні питання її складання та уніфікації видів обліку в наукових роботах і в спеціальній літературі ще недостатньо пропрацювали і узагальнені прикладні аспекти концептуальних установок.

Вважається загальноновизнаним, що розробка типових проектних рішень є процесом затвердження способів обліку на основі результату аналізу облікових систем підприємства [1]. Якщо в процесі аналізу виявляється застосування проблемних або нестандартних способів обліку, уникнути яких неможливо шляхом стандартизації бізнес-процесів, аналізуються варіанти інших проектних рішень уніфікації облікових систем, що здійснюються через затвердження облікової політики підприємства.

Розробка типових методик базується на результатах аналізу облікових систем підприємства, що передбачає: забезпечення формування повної, достовірної і своєчасної звітності

підприємства; забезпечення реалізації рішення; мінімізацію витрат підприємства; відповідність облікових процедур нормативним вимогам.

Необхідне розкриття концептуальних підходів до формування системних даних звітності на основі уніфікації видів облікових систем, вдосконалення способів балансових узагальнень у звітності, а також вироблення рекомендацій по формуванню корисної інформації в звітності.

Для цього необхідно вирішити наступні задачі: визначити економічну основу і інформаційну спрямованість звітності; ідентифікувати методи систем обліку, відповідні інформаційній спрямованості звітності; обґрунтувати необхідність розвитку системи балансових узагальнень для мети складання звітності; розробити організаційно-методичні моделі основних складових облікової політики щодо уніфікації видів обліку.

Вважається, що вирішення цих завдань можна реалізувати в два етапи. Перший – вивчення досвіду ведення видів обліку на підприємстві. Це передбачає, як уже визначено [1]: виявлення нестандартних і проблемних ситуацій, що вимагають конкретизації в процесі формування облікової політики; встановлення облікової системи, що склалася; визначення рівня стандартизації облікових процедур (оцінка систем внутрішнього нормативного регулювання); встановлення ступеня автономності системи податкового обліку від системи бухгалтерського обліку; визначення ступеня готовності підприємства до проведення уніфікації облікових процесів.

Другий – це уніфікація облікових процесів, де здійснюється вибір, опис і обґрунтування способів бухгалтерського обліку, що підлягають включенню в облікову політику. З досвіду [1] відомо, що до переліку входить розробка і методологічне забезпечення варіантів і способів бухгалтерського обліку, що задовольняють вимогам ефективних облікових процедур, підготовка інформації для ухвалення рішення по вибору варіанту.

Необхідно узагальнити, як саме процес уніфікації видів обліку впливатиме на балансове узагальнення у звітності. Відомо, що процес усунування праці приводить до отримання підприємством деякого результату діяльності, що цікавить певне коло осіб. Для їх інформування складається звітність, доцільність

якої виявляється на стадії відриву управлінця і виконавця від власника чинників виробництва. Інформація, що представляється, реформується відповідно до економічних змін.

Звітність як інформаційний інструмент еволюціонувала протягом декількох століть. Різноманітність підходів до класифікації звітності витікає з історичного досвіду її формування, пов'язаного з розвитком всієї облікової системи. Розвиток національної облікової школи має свою специфіку, обумовлену особливостями історичного розвитку. Слід зазначити, що всі галузі суспільного і економічного життя знаходилися під сильним впливом ідеї державності [3]. Облік завжди був предметом державної регламентації, хоча виражалось це в різних формах.

Для належного розкриття місця та ролі обліку в системі економічної інформації та в управлінні важливо поглибити його теоретичні засади з урахуванням потреб практики. В теоретичному плані необхідно обґрунтувати уніфікацію чинних облікових систем на підприємстві з метою балансового узагальнення у формах звітності. Визначено, що окрема система обліку – це багатофункціональний комплекс, що постає як сукупність відносин організації, форм і методів обліку та звітності. Система є цілісністю, сформованою з окремих підсистем обліку (фінансовий, управлінський, податковий тощо), в межах яких діють елементи методу обліку з метою надання інформації для управління на різні рівні.

Визначення видів обліку як підсистем поєднується з визначенням предмета і об'єкта. Предмет обліку – факти (операції, події), які характеризують стан і використання ресурсів підприємства: матеріальних, трудових, фінансових, інформаційних та процесів постачання, збуту, обміну й споживання окреслює зовнішні, а інформація про ці об'єкти – внутрішні межі кожного виду обліку як підсистем господарського обліку.

Висновки. За такого підходу уніфікацію облікових систем визначено як програму неперервного дослідження об'єкта, спрямовану на об'єктивну і достовірну оцінку й інтерпретацію інформації для відображення у звітності й забезпечення потреб різних рівнів управління.

Список використаних джерел:

1. Унификация учетных систем. [Електронний ресурс. Джерело доступу: http://cba.ru/services/systems_consulting/project_consulting/unification/].
2. Правдюк Н.Л. Тенденції розвитку фінансового обліку в агропромисловому виробництві. - К. : ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2005. - 420с.
3. Ветрова И.Ф. Корпоративная отчетность организаций АПК : Дис. канд. экон. наук : 08.00.12 : М., 2005. - 228 с.